

Bijlage VWO
2008

tijdvak 2

geschiedenis

Bronnenboekje

De koloniale relatie tussen Nederland(ers) en Nederlands-Indië

bron 1

Raden Saleh (1816-1881) is in zijn tijd een beroemd schilder van Indonesische afkomst die in westerse stijl schilderijen, waaronder veel portretten, maakt. Hij is conservator van de officiële schilderijenverzameling van de gouverneur-generaal. Op 19 juli 1852 schrijft hij over de omgeving van Majalengka (bij Bandung op Java)

Al reizende zag ik vele voormalige indigofabrieken die leegstonden omdat er niet meer geplant werd. Deze indigoaanplantingen hadden de kleine man kapot gemaakt, ten eerste was het werk voor de kleine man uitermate zwaar, ten tweede alle sawahs die met indigo beplant waren raakten onvruchtbaar; derhalve werd de kleine man arm en alle ambtenaren werden rijk omdat zij procenten uit die culture kregen (...) Wat betreft de suikeraanplant, voor de kleine man was er een kleine verlichting, maar het overgrote deel van de winst vloeide slechts naar de fabrikanten en ambtenaren.

Toelichting

De kleine man = (hier) de Javaanse boer

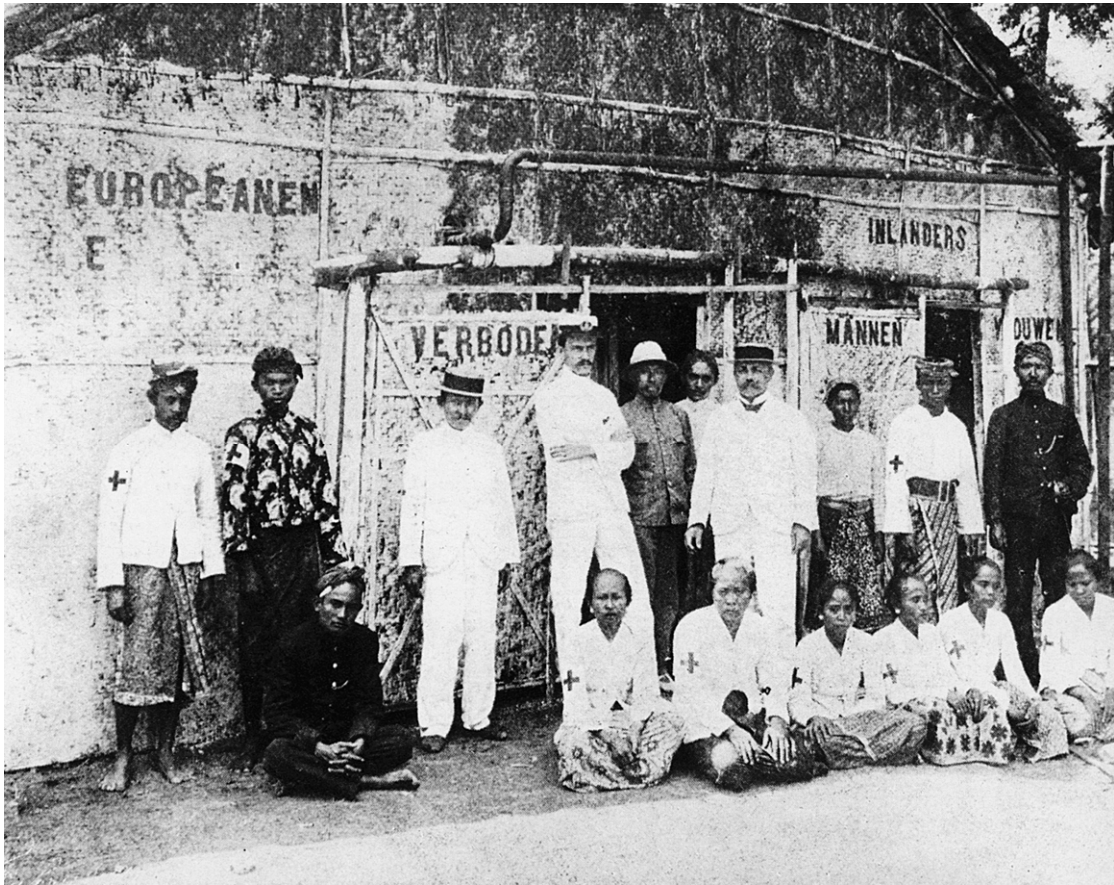
bron 2

Productie van rietsuiker op Java 1840-1870 in het Cultuurstelsel

Jaar	Rietsuiker (x 1000 kg)
1840	42.776
1845	53.801
1850	64.642
1855	54.151
1860	54.887
1865	64.357
1870	67.170

bron 3

Tijdens een pestepidemie in 1912 worden maatregelen genomen om verspreiding van de ziekte tegen te gaan. De foto toont een barak voor treinreizigers die dient om zich grondig te wassen. Links is de toegang tot aparte badhokjes voor Europeanen, rechts is de ingang voor badzalen voor "inlanders".

bron 4

In 1923 schrijft de Leidse islamkenner C. Snouck Hurgronje als conclusie van zijn artikel in het tijdschrift De Gids

De tijd is meer dan rijp voor een krachtige hervorming van de staatsinrichting van Nederlands-Indië, waarbij in de kortst mogelijke tijd aan de inheemse bevolking de grootst mogelijke mate van autonomie verleend wordt. Nergens ter wereld heeft een politieke of sociale hervorming het tijdstip afgewacht, waarop de belanghebbenden naar het oordeel van degenen die er privileges bij verliezen, rijp zouden zijn om ervan te genieten. Een waarlijk en niet in schijn vertegenwoordigend lichaam, waarin alle klassen der bevolking gelegenheid vinden zich onbelemmerd te uiten, moet de wetgeving kunnen leiden in nieuwe banen.

bron 5

Op 10 november 1956 spreekt president Soekarno in Bandung de vergadering toe, die een nieuwe grondwet voor Indonesië voorbereidt

Het spreekt vanzelf, dat ik mijn woorden ook richt tot het Indonesische volk in West-Irian, dat tot op de huidige dag nog niet mee van de vrijheid kan genieten, maar dat op zekere dag stellig dank zij onze gezamenlijke strijd en de zegen van de Almachtige in de schoot van het vaderland zal terugkeren.

Mijn oren vangen de roep op van uw eigen volk, 80 miljoen in aantal van Sabang (het uiterste westen van Indonesië) tot Merauke (het uiterste oosten): geeft ons een constitutie, die de eenheid van het volk, het vaderland, de volle onafhankelijkheid en het welzijn van het hele volk garandeert.

bron 6

Een prent van tekenaar Opland, van 3 oktober 1961 over de kwestie Nieuw-Guinea

Onderschrift

Oom Luns: "We zullen je naar het UNO-weeshuis brengen".

In de prent staat:

Luns, Plein 1813, Nieuw-Guineetje, Haagse hopjes, tante de Quay

Toelichting

Oom Luns: Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken J.A.M.H. Luns

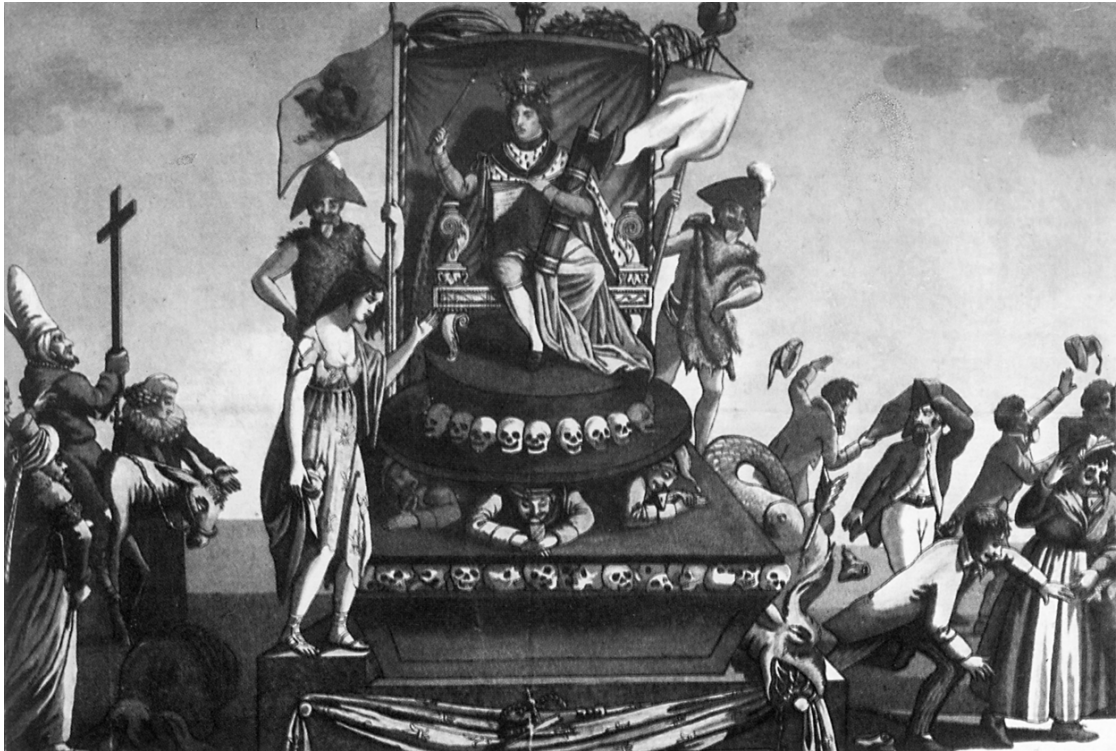
Tante De Quay: Nederlandse minister-president J.E. de Quay

UNO: Verenigde Naties

Ten oorlog! Europese oorlogen 1789 - 1919. Oorlog als maatschappelijk fenomeen

bron 7

Een spotprent op Napoleon uit 1805

Toelichting

Op de troon zit Napoleon.

bron 8

Op 30 september 1854 schrijft de in Constantinopel (Istanbul) verblijvende correspondent Thomas Chenery dit artikel voor The Times. Het wordt 12 oktober 1854 in The Times gepubliceerd

Het is met een gevoel van verbazing en woede dat het publiek er achter zal komen dat er geen voldoende voorbereidingen zijn getroffen voor de verzorging van de gewonden. Er zijn niet alleen onvoldoende chirurgen, niet alleen onvoldoende verzorgers en verpleegsters, maar er is zelfs geen linnen om verband van te maken voor de gewonden.

Was de slag bij Alma een gebeurtenis die voor de hele wereld een verrassing was? Was de expeditie naar de Krim de afgelopen vier maanden niet het gesprek van de dag? (...) En toch, zes maanden nadat de troepen in het land zijn, is er geen rekening gehouden met zelfs de meest eenvoudige chirurgische ingreep! (...)

Als het parlement zitting had, dan zou er waarschijnlijk wel op deze beruchte feiten, die veel opwinding veroorzaken, gereageerd worden. Maar nu is het aan de regering een onderzoek te doen naar degenen die hun plicht zo hebben verzaakt.

De versleten Britse pensioentrekkers die als een ambulancekorps hier naartoe zijn gebracht, zijn volkomen nutteloos. Er zijn geen artsen, geen verplegers en zusters om de aanwijzingen van de artsen uit te voeren en de zieken te verzorgen (...). Hierin zijn de Fransen ons verre de baas. Hun voorzorgen zijn buitengewoon goed. Zij hebben meer artsen en de hulp van de Zusters van Liefdadigheid, die in ongelooflijke aantallen mee zijn gekomen met de expeditie (er zijn er vijftig uitgezonden). Deze toegewijde vrouwen zijn voortreffelijke verpleegsters.

bron 9

Uit een brief van kapitein Ernst Otto Kirsch aan zijn vrouw Ida-Maria, van 27 augustus 1870. Kirsch heeft gehoord dat hij het IJzeren Kruis, een Pruisische militaire onderscheiding zal krijgen

Ik verheug mij er werkelijk op een kinderlijke manier op. Het kruis is zo mooi. Zowel mijn vader als ik dragen er een. Op de ene kant van mijn kruis staan natuurlijk de kroon, de eikenbladeren en het jaartal 1813, net als op het oude kruis, op de andere kant een kroon, een W van Wilhelm en het jaartal 1870. En dat maakt het voor mij dubbel zo lief en waardevol.

bron 10

Een prent uit 1914 uit het Britse tijdschrift Punch, over de gebeurtenissen in juni en juli 1914

Onderschrift

(De adelaar): "Zijn houding staat me niet aan. Iemand moet hem steunen".

Toelichting

Op de adelaar staat Austria (Oostenrijk), op de haan Servia (Servië), de beer is het symbool voor Rusland.

bron 11

Op 20 juli 1918 schreef Douglas Haig, opperbevelhebber van de Britse troepen aan het westelijk front, aan de Britse regering

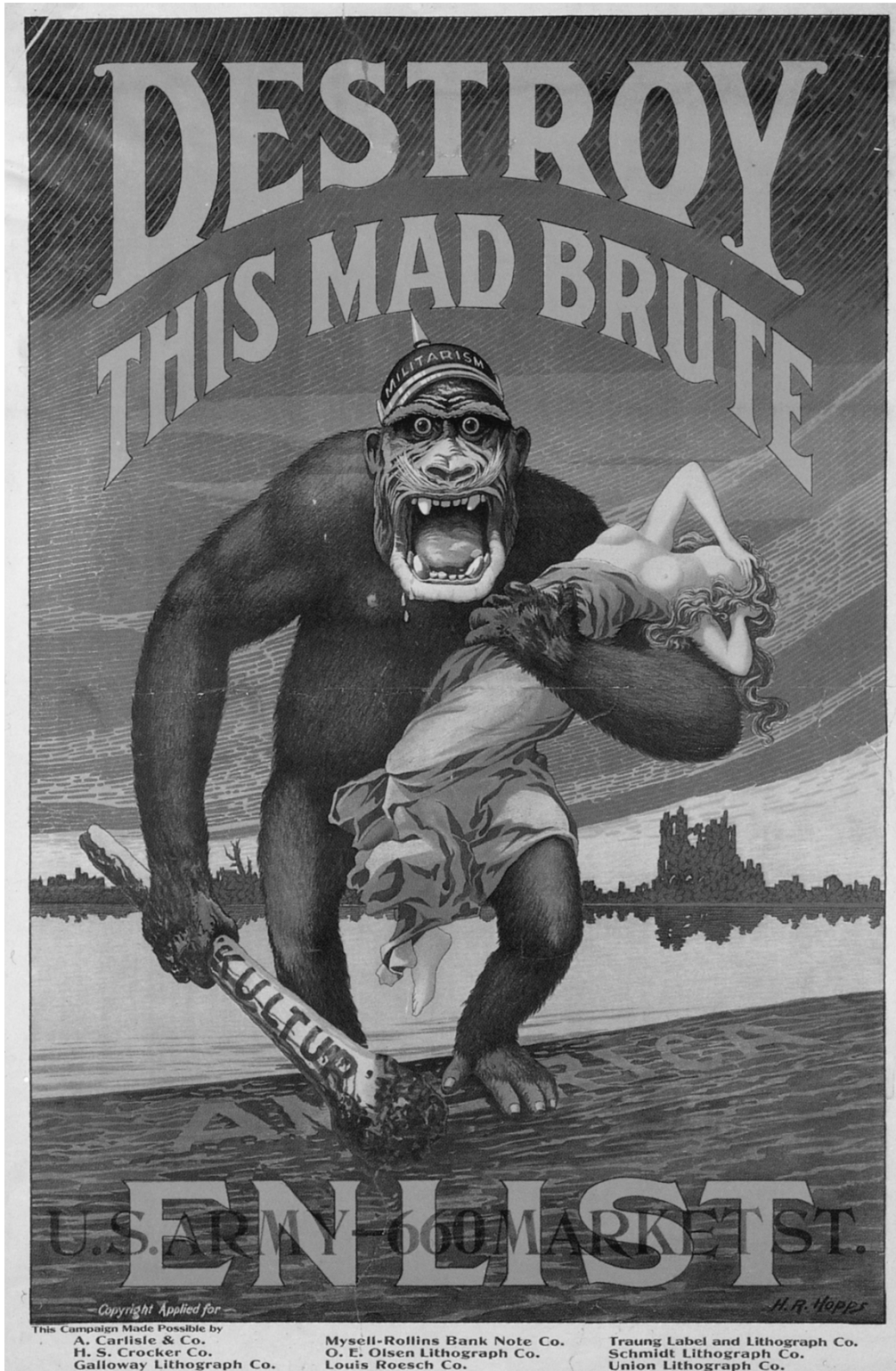
Mijne heren,

Ik heb de eer u het volgende te rapporteren over de operaties van de strijdkrachten onder mijn bevel in de periode die volgde op de acties in de nabijheid van Cambrai in de eerste week van december 1917.

De grote veranderingen die hebben plaatsgevonden in de algemene oorlogsomstandigheden aan het einde van 1917 en de oorzaken die daartoe leidden, zijn al langer bekend, zodat ik daar slechts kort aandacht aan hoef te besteden. Het verdwijnen van Rusland als oorlogvoerend land aan de zijde van de landen van de Entente heeft het grootste deel van de Duitse en Oostenrijkse divisies aan het oostfront vrijgemaakt. Al in het begin van november 1917 is het overbrengen van Duitse divisies van het Russische front naar het westfront begonnen. Het werd duidelijk dat deze beweging voortdurend door zou gaan totdat de vijand in de meerderheid zou zijn.

bron 12

Een Amerikaanse wervingposter van H.R. Hopps uit 1916

Vertaling

Destroy this mad brute = vernietig deze gekke bruut, op de knots staat Kultur (Cultuur), op de helm militarism (militarisme), op de grond America (Amerika). Enlist = neem dienst (in het leger); U.S. Army = het leger van de Verenigde Staten